

Sygn. akt V CZ 4/09

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Henryk Pietrkowski

w sprawie z powództwa P.G.

przeciwko "E." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością

o uchylenie uchwały zgromadzenia wspólników,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 11 lutego 2009 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 9 grudnia 2008 r., sygn. akt [...],

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Powód wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 28 maja 2008 r. W skardze tej zamieścił również wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w części dotyczącej opłaty sądowej od skargi, a do wniosku dołączył oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Po analizie tego oświadczenia oraz dodatkowych dokumentów dotyczących sytuacji majątkowej powoda, Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 10 września 2008 r. oddalił wniosek o zwolnienie od opłaty skargi kasacyjnej. Powód został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi przez uiszczenie opłaty wynoszącej 2 000 zł. Opłata nie została uiszczona, wobec czego Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 24 października 2008 r. odrzucił skargę kasacyjną. W uzasadnieniu tego orzeczenia odniósł się także do postanowienia o odmowie zwolnienia od opłaty i uznał, że odmowa ta była uzasadniona, bowiem uwzględniając dochody powoda, kształtujące się na poziomie średniej krajowej, jak również fakt posiadania udziałów o wartości rynkowej około 800 000 zł w pozwanej spółce, nie można zaliczyć powoda do grona osób ubogich, które mogą korzystać z pomocy państwa polegającej na zwolnieniu od opłat sądowych.

Postanowienie to powód zaskarżył zażaleniem, w którym ponownie zawarł wniosek o zwolnienie od opłat sądowych, tym razem w części dotyczącej opłaty od zażalenia. Do wniosku ponownie dołączył oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 9 grudnia 2008 r. odrzucił wniosek o zwolnienie od opłaty od zażalenia, a następnie – bez wezwania do uiszczenia brakującej opłaty – postanowieniem z tej samej daty odrzucił zażalenie. Przyczyną odrzucenia zażalenia, które podlegało opłacie stałej, było nieuiszczenie tej opłaty przez fachowego pełnomocnika. Sąd Apelacyjny podkreślił, że powód ponownie domagał się zwolnienia od kosztów sądowych, chociaż jego wniosek był oparty na tych okolicznościach co poprzedni, wcześniej oddalony. W takiej sytuacji ponowny wniosek podlegał odrzuceniu na podstawie art. 107 u.k.s.c. Sąd Apelacyjny uznał, że specyfika tej sytuacji nie nakłada na Sąd obowiązku wzywania

stron do uiszczenia opłaty sądowej. Celem powołanego przepisu jest uniemożliwienie nierzetelnej stronie tamowania postępowania sądowego przez składanie kolejnych, nieuzasadnionych wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych. W ocenie Sądu, pogląd wyrażony z postanowieniu SN z dnia 21 kwietnia 1999 r., I CKN 1461/98 (OSNC 1999 nr 11 poz. 196) znajdzie zastosowanie także do sytuacji obecnie unormowanej w art. 107 u.k.s.c. Sąd Apelacyjny uznał, że regulacja dotycząca odrzucenia ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych ma charakter wyjątkowy i jest ukierunkowana na wyraźny cel, jakim jest przeciwdziałanie obstrukcji postępowania. Wyjątkowość tej regulacji przekłada się także na stopień dolegliwości sankcji z nią związanej, a jest nią to, że złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w sytuacji wyżej opisanej nie przerywa biegu terminu do wniesienia należnej opłaty i nie odracza obowiązku jej uiszczenia.

Powód wniósł zażalenie na powyższe postanowienie, domagając się jego uchylecia. Zakwestionował obowiązek uiszczenia opłaty sądowej od zażalenia z dnia 14 listopada 2008 r. z uwagi na objęcie go zakresem art. 95 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c. Niezależnie od tego zarzucił, że jego sytuacja majątkowa była różna w momencie składania kolejnych wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych, ponadto przedmiot wniosku nie był tożsamy. Pierwszy wniosek dotyczył bowiem opłaty od skargi kasacyjnej, a kolejny - opłaty od zażalenia. Z tego rozróżnienia wywodził, że nie można w sprawie mówić o ponownym wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest niezasadne. Skarżący kwestionował istnienie obowiązku uiszczenia opłaty od przedmiotowego zażalenia, wnosząc jednak tę opłatę, by ustrzec się przed odrzuceniem również tego środka odwoławczego. Wbrew jednak jego argumentom, obowiązek uiszczenia opłaty istnieje. Zgodnie bowiem z art. 95 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2005 r., Nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej u.k.s.c), nie pobiera się opłat jedynie od zażalenia na postanowienie sądu, którego przedmiotem jest odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego

zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie. Przepis ten nie miał zatem zastosowania do zażalenia na postanowienie w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej, skoro w postanowieniu tym Sąd nie rozstrzygał o odmowie zwolnienia od kosztów. Rozważania w kwestii zasadności odmowy zwolnienia skarżącego od opłat sądowych stanowiły jedynie przesłankę oceny, że wezwanie skarżącego do uiszczenia stosownej opłaty – po wcześniejszym oddaleniu wniosku o zwolnienie od opłat - było prawidłowe. Odrzucenie skargi było zatem konsekwencją nieuiszczenia tych opłat przez powoda. Zakresem art. 95 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c. nie jest objęte zażalenie na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej.

Jak stanowi art. 107 ust. 1 u.k.s.c., w razie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych strona nie może ponownie domagać się zwolnienia powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku. Ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na tych samych okolicznościach, podlega odrzuceniu., a na odrzucenie nie przysługuje zażalenie (art. 107 ust. 2 u.k.s.c.).

Podstawową przesłanką stosowania przytoczonego przepisu jest powoływanie się przez stronę na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego uprzednio wniosku. W orzecznictwie został wyrażony pogląd, że jeżeli ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych opierał się na okolicznościach, które jeszcze nie istniały w chwili prawomocnego oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, względnie cofnięcie mu zezwolenia od kosztów sądowych, nie może być mowy o *rei iudicatae* w przedmiocie braku przesłanek z art. 113 § 1 k.p.c. do zwolnienia od kosztów sądowych (postanowienie SN z dnia 27 maja 1970 r., II CZ 53/70, nie publ.).

Wykładnia literalna art. 107 u.k.s.c. daje podstawę do wnioskowania, że strona może się domagać ponownie zwolnienia od kosztów sądowych, po oddaleniu jej poprzedniego wniosku w tym przedmiocie, jeżeli powołuje się na nowe lub inne okoliczności niż te, którymi uzasadniała pierwotny wniosek. Trudno akceptować pogląd, że każda zmiana okoliczności, mająca wpływ na sytuację materialną wnoszącego o zwolnienie od kosztów sądowych, wyklucza

stosowanie tego przepisu. Skutkować by to mogło w łatwy sposób wyeliminowaniem tego przepisu z praktycznego zastosowania. Każda bowiem zmiana wysokości otrzymywanego wynagrodzenia czy wysokości stałych wydatków mogłaby oznaczać, że ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oparty jest na innych okolicznościach faktycznych niż te, które były brane pod uwagę przy rozpoznawaniu poprzedniego wniosku. Przyjąć zatem należy, że chodzi tu o zmiany istotne, które mogłyby uzasadniać odmienne rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów. Mając na uwadze nieznaczne różnice w treści oświadczeń majątkowych złożonych do wniosków, Sąd Apelacyjny prawidłowo zastosował art. 107 u.k.s.c. w niniejszej sprawie. Należy dodać, że ustawodawca nie różnicuje stosowania przepisu w zależności od rodzaju opłaty, której wniosek dotyczy. Uwzględnieniu podlegał zatem również fakt, że od nie opłaconego zażalenia opłata wynosiła 1/5 opłaty od skargi kasacyjnej, od uiszczenia której Sąd Apelacyjny powoda nie zwolnił. Tym bardziej więc argumentacja podniesiona w zażaleniu okazała się chybiona.

Odnosząc się do zarzutów dotyczących wadliwego sposobu postępowania po odrzuceniu ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, należy stwierdzić, że Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym sprawę podziela pogląd wyrażony w uchwale z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 98/06 (OSNC 2007, Nr 9, poz. 131). W razie zatem oddalenia zawartego w apelacji wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych należy stronę należą wezwać stronę ponownie do uiszczenia opłaty, także wtedy, gdy apelację wnosił adwokat. Ten obowiązek sądu dotyczy nie tylko innych środków odwoławczych, ale także wszelkich pism podlegających opłacie, stanowiąc wyraz ochrony udzielonej stronie wnoszącej o zwolnienie od kosztów sądowych. Argumentacja zawarta w przywołanej uchwale w dużej mierze pozostanie aktualna również na gruncie art. 107 u.k.s.c.

Trafnie jednak Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na specyfikę postępowania w przypadku odrzucenia ponownie złożonego wniosku opartego na tych samych podstawach. Nie ma uzasadnienia dla udzielania ochrony stronie, która kolejny raz wnosi o zwolnienie od kosztów sądowych, składając podlegające odrzuceniu wnioski oparte na tych samych lub jedynie nieznacznie zmienionych podstawach. Uznanie, że złożenie takiego wniosku przerywa bieg terminu do uiszczenia opłaty

sądowej i nakłada na sąd obowiązek ponownego wezwania do opłaty stanowiłoby niezasadne przedłużenie tego terminu. Brak zatem podstaw, by przepis, zapobiegający obstrukcji procesowej wyklądać w sposób nieuwzględniający w pełni celu, dla którego został ustanowiony. Cel ten odnaleźć można m.in. w regulacji wyłączającej zażalenie na postanowienie o odrzuceniu takiego wniosku.

Przedstawiona wykładnia art. 107 ust. 2 u.k.s.c. nie ogranicza możliwości rzetelnego rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów, przepis ten bowiem jest wymierzony przeciwko patologii, w interesie stron respektujących prawo, umożliwiając rozpoznanie ponownego wniosku opartego na nowych okolicznościach. Odrzucenie ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie wyłącza też kontroli instancyjnej, która przeprowadzana jest w trybie określonym w art. 380 k.p.c. (zob. orzeczenia SN z dnia 17 stycznia 2003 r., I CZ 193/02, niepubl., z dnia 29 kwietnia 2003 r., V CZ 45/03, niepubl.; z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZ 149/03, niepubl.), co też miało miejsce w niniejszej sprawie.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. postanowił jak w sentencji.